

29–33 **fupur** är säkerligen omljudsform; se H. Markström, *Om utvecklingen av gammalt Å framför U i nordiska språk* (1954), s. 122.

En intressant detalj beträffande runorna berör stenens ursprunglige tillvaratagare L. P. Mattsson i sitt brev ³¹/₃ 1883 till Torin: »Då stenen var nedtagen och burens afsides, hemtade jag en borste och vatten för att rengöra den från vidhängande bruk, som till det mästa bestod af lera och sand. Under rengörningen märkte jag att vattnet och borsten fick en rödaktig färg, hvarföre jag gick så försiktigt tillväga som möjligt och märkte snart att färgen kom från sjelfva runorna. I runan **ʃ** i ordet **ʃnþnr** qvarsitter ännu en bit af den vackert röda färgen, som tyckes vara ganska tjockt ifylld. Hade runorna i muren legat i dagen, antingen inåt eller utåt kunde man tro att färgen kommit af målning eller rödfärgning, men som jag nämt, låg runorna dolda i muren.» Någon undersökning av färgspåren, som icke vidare uppmärksamrats, har veterligen icke företagits.

Ristningens dekorativa avslutning upptill har tidigast uppfattats som ett hammartecken. Senare har man funnit, att den i stället bör betraktas som rester av ett kryckkors. Problemet behandlas utförligt av S. Gardell i *Fornvännen* 1934, s. 339 f.

109. Tängs sn, gamla kyrkan. Nu på ödekyrkogården.

Pl. 84.

Litteratur: L 1368, T 85. J. Hadorph, Annotationskladd (i: J. Peringskiöld, Monumenta 9, tr. såsom Reseanteckningar etc. i VFT 2: 1, 1901, s. 66); P. A. Sæve, Berättelse 1863, s. 132 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 149); L. P. Mattsson, Brev ³¹/₃ 1883 t. K. Torin (VFA); K. Torin, Anteckning (VFA); R. Hjorth, Beskrifning öfver Åse härad (1902), s. 87; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 306; Handlingar 1935 i ATA.

Äldre avbildningar: E. Brenner, bläckteckning 1669 (i KB F m 27, s. 15), renritning 1670 (i KB F l 4 c, s. 39); 3 teckningar av okänd hand (i Liljegren, Fullständig Bautil, ATA), däribland en blyerts-kopia efter Brenner; S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 85).

Runstenen står rest på Tängs ödekyrkogård, nära Vg 108. Ödekyrkogården ligger 1,5 km. NÖ om Håle-Tängs kyrka. Stenen har tidigare legat som tröskelsten i dörren mellan kyrkan och vapenhuset. Då kyrkan år 1883 revs, uttogs stenen och restes på sin nuvarande plats med ristningsytan åt söder.

Granit med ljusare kvartspartier. Höjd 2,32 m., bredd 1,15 m. Ristningen är på grund av stenens tidigare placering i kyrktröskeln mycket sliten och inskriften nära nog oläslig.

Inskrift:

ku · seti · . . . k . . . hl - fapu si . . . - . . . skil i . . .

Gy sætti . . . , faðu[r] si[nn . . . Æ]skell(?) hi[ogg](?).

»Gy satte (denna sten efter . . .), sin fader . . . Eskil(?) högg(?) (runorna).»

Till läsningen: Före 1 **k** finns icke spår av sk. 1–2 **ku** äro relativt tydliga. Efter dessa runor finns en stor, rund fördjupning, möjligen huggen som sk högt placerat. R. 4 har en rundad fördjupning på mitten, som möjligen är spår av huggning. 5 **t** är grund men skönjes tämligen säkert. 6 **i** är svag. Ristningen är därefter alldeles utplånad på en sträcka av 0,73 m., varefter man ser spår av en hst och svaga spår av en bst; runan är möjligen **k**. Därefter följa ytterst osäkra spår av högst två runor, dock knappast **u** och **t**, såsom Jungner föreslår. 8 **h** är mycket vittrad men sannolik, likaså 9 **i**. På andra sidan den tvärgående slingan synas svaga spår av en hst (10). 11–16 **fapu si** äro säkra. Så följer en lakun på 0,56 m. och sedan mittdelen av en hst (17) jämte en på mitten skadad hst (18). Sedan är ristningen skadad på 0,16 m. R. 19 är mycket skadad och tämligen osäker; övre delen av en hst återstår. Därefter ser man relativt tydligt övre delen av en **k**-runa (20). 21–23 **ili** äro säkra, men efter 23 **i** finnas inga säkra spår av ristning.

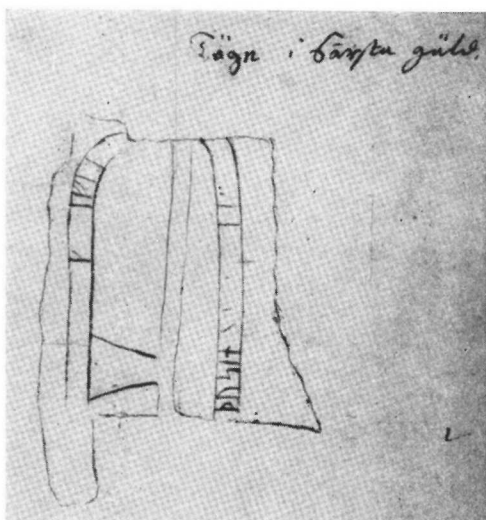

Fig. 169. Vg 109. Tängs sn, gamla kyrkan.
Efter teckning av Brenner i F m 27.

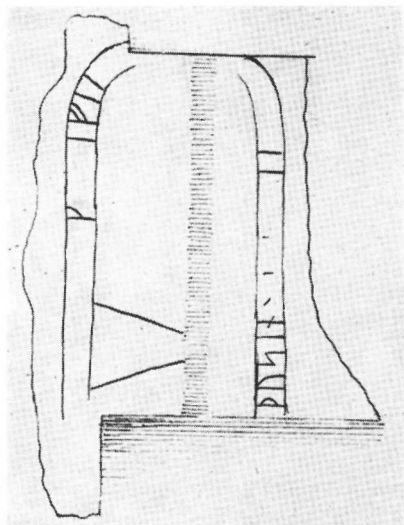

Fig. 170. Vg 109. Tängs sn, gamla kyrkan.
Efter teckning av Brenner i F l 4 c.

E. Brenner har endast uppfattat några enstaka runor, redovisade även av Liljegren. K. Torin förklarar, att mellersta delen av stenen »blifvit helt och hållet utsliten ... af dess runskrift återstå endast några få runor, hvaraf jag ej kunnat erhålla någon mening». P. A. Säve finner den också »alldeles utsliten».

Om mansnamnet *Gy(i)* se U 79. H. Jungner har uppfattat r. 7–10 som rester av namnet *Asgotr hlu*, som återfinnes på Vg 103. Detta är emellertid mindre sannolikt, jfr ovan. 23 i kan givetvis, som Jungner föreslagit, ingå i ordet *hiogg* och de föregående runorna tillhöra runristarens namn, *Æskell(?)*. Någon annan ristning med denna signatur känner man icke.

110. Vänersnäs sn, Näsbyholm.

Litteratur: B 1155, L 1373, 1374. J. Peringskiöld, *Monumenta* 9, bl. 54; P. A. Säve, *Berättelse* 1863, s. 102 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 149; K. af Schmidt, *Antiqvariska anteckningar från Västergötland och Åse härad* 1872, s. 93 (ATA); K. Torin, *Register* 1875 (VFA); S. B. F. Jansson, *Skrivelse t. Riksantikvarien* 20/12 1956 (ATA).

Äldre avbildningar: E. Brenner, bläckteckning 1669 (i KB F m 27, s. 1), renritning 1670 (i KB F l 4 c, s. 47); J. Hadorph och P. Törnewall, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* samt B 1155).

Ett litet fragment av denna runsten står rest i Näsbyholms park, 100 m. Ö om mangårdsbyggnadens huvudingång, 20 m. NV om landsvägen Vänersnäs kyrka–Näsbyholms gård. Det påträffades omkring 1930 nedsjunket i jorden, 30 m. SÖ om den östra flygelns nordöstra hörn. Fyndet anmäldes först 1956 till Riksantikvarieämbetet och undersöktes samma år av S. B. F. Jansson.

Resten av runstenen är nu förkommen. Den har förgäves eftersökts. 1872 antecknade K. af Schmidt: »De båda hos Bautil (1155) och Liljegren (1373 och 1374) omnämnda runstenarna kunde jag ej återfinna, ehuru jag i Åkersbyn vid kyrkan, der de skola hafva funnits, frågade flera äldre personer derom.»

På träsnittet B 1155 finnas tre runstensbilder. Dessa ha i J. G. Liljegrens *Runurkunder* erhållit var sitt nummer, 1373, 1374 och 1376, samt sedan i litteraturen fått representera tre olika stenar. Nr 1376 är Vg 101. Granskar man träsnittets förlaga, E. Brenners teckning i KB F l 4 c, finner man till de båda förstnämnda följande påskrift av Brenner: »Näas landet, Kyrkieby Stompnen. uthi en sank eng, nedersunken och upgraf. på 3. sidor skrif.» Det är alltså tydligt, att L 1373 och 1374 tillhöra en och samma sten, av Brenner avbildad från två olika håll. Näsbyholm ligger på samma plats, som Brenner anger för det nu förkomna fragmentet.